

SÄRKIJÄRVEN JA SEN YMPÄRISTÖN HISTORIAA KAUTTA AIKAIN

Ympäristön rajailen järveemme ja jokuseen kilometriin sen reunamille. Luonnon osalta silmäilen kaikkea järveemme lähipiirissä esiintynyttä ja elellyttä, kivi-, vesi-, kasvi-, eläin- ja ihmiskuntaa.

Jo entuudestaan olin tiedostanut, että vanhimmat tänäkin päivänä aivan käsin kosketeltavat luontokohteemme ovat miljardien vuosien ikäisiä! Tuollaisten aikamäärien mieltäminen on meille tässä hetkessä eläville mahdotonta. Aloinkin luonnostella kirjoitelmaani sellaiseen mittakaavaan, että kukin tuon historiikkini **kirjaimista** vastaisi keskimääräistä ihmiseloa, eli **80 vuotta**.

Aloittaisin siitä kun maapallomme palloutui, ja lopettaisin nykypäivään. Kaavailin kunkin kirjan sivumääräksi 600, kullekin sivulle 40 riviä joissa kussakin 60 kirjainta. Silloin noita ihmiselon mittaisia kirjaimia tarvitaan 57,6 miljoonaa! Ne täyttäsivät 40 tuollaista kirjaa. *Ohoh!*

Jospa rajautuisin vain esihistoriaan, eli aikaan jolta ei vielä ole sen aikalaisten **kirjallista** kuvausta. Löysin aikaisimman kirjauksen vuodelta **1806**. Aikataulussani se vastaa neljännenkymmenennen kirjan kolmanneksi viimeistä kirjainta! Eipä se yhtään keventänyt 1,4 metriä korkeaksi ja 48 kilon painoiseksi kasvanutta kirjapinoa. Siksi tyydynkin tässä tarjoilemaan vain pikkuotoksia.

Jäätynyttä **vettä** oli suunnattomat määrät jo siinä avaruusjätepilvessä josta aurinkokuntamme noin 5 miljardia vuotta sitten muodostui. Kirjojen **1-4** aikana pallomme oli vielä tulikuuma ja ankaran pommituksen alainen, joten tänne tullut vesi haihtui samantien avaruuteen. Mutta kirjassa **5** sitä alkaa jo tallentua lammikoiksi ja kirjan **11** alkulehdellä, eli 3500 miljoonaa vuotta sitten valtameret jo velloivat pallomme pinnalla. Se sama vesi edelleenkin täyttää meriä ja järviämme!

Silloin alkuunsa vesi oli rikkivetyisen myrkyllistä, ihan sellaista nytkin löytyy oman järveemme syvänteistä, se ilmeni vuoden 2006 vesinäytteiden haistelussa!

Elämä on maapallollamme yhtä vanhaa kuin vesi, mutta ensimmäiset miljardit vuodet se oli vain mikrobi, bakteeri- ja arkkitasoista. Vastaavaa esiintyy nykyäänkin, niin järvessä, kallioidemme syväraikosissa kuin meissä itsessämmekin. Sinilevääkin oli jo 4 miljardia vuotta sitten.

Kirjassa **20** kuvataan maapallomme ensimmäistä rankkaa jääkautta. Järveemme alue matkaili silloin hieman päiväntasaajan eteläpuolella, mutta sielläkin meri oli paksussa jäässä. Kirjassa **23** alkaa Särkijärven seudun maaperän sukupolvenvaihdos. Mannerlaattojen rankka törmäily tuottaa suurella paineella ja kuumuudella uuden kallioperän. Viinakoppelinvuori ja muut **rantakalliomme** syntyvät 18 kilometrin syvyydessä, mutta sinne maaemon kehdon kätköihin vielä piiloutuivat.

Syntymäpaikaksi voisi kirjata vaikkapa Thaimaan, sillä niillä leveysasteilla kehto keinahteli.

Kirjojen **25-33** aika oli lämmintä ja rauhaisan verkkaista. Seutumme seikkaili yhäkin etelässä.

Aurinkorannat olivat hiljaiset mutta itse Aurinko kiireinen, vuorokauden pituus oli vain 10 tuntia.

Uusi ja vielä rankempi jääkausi osuu kirjan **34** koko pituudelle. Koko Maapallo oli lumipallona.

Kirjan **35** puolivälissä alkaa nopea sulaminen. Monikilometristen jäämassojen sulaminen muotoilee maanpinnat uuteen uskoon, Nyt Viinakoppelinvuorikin vapautuu 18-kilometrisistä vällyistään!

Tuo maanmuokkaus käynnistää elämän siirtymisen aivan uudelle tasolle. Kolmen miljardin vuoden ajan yksisoluisena pysyttelyn jälkeen solut alkavatkin nyt jakautua, siitä käynnistyy lajien kirjo ja evoluutio. Pesusienen kaltaisia otuksiakin eleli näillä tulevilla saunamökkirannoillamme.

Kirja 36 kuvaa eliökannan monipuolistumisen ja kasvun suoranaista räjähdystä. Matalikkopohjat kuhisevat mitä ihmeellisimpiä vilistelijöitä. Veteen ilmaantuu 5-senttinen selkäjännteinen *Pikaia*, kaikkien selkärankaisten, **niin kalojen kuin meidän ihmistenkin kantamuoto.**

Jonka alikersantti Lahtinenkin jo tunsi! Mutta Hietasen venkoilema ahvena vielä odotteli tuloaan. Varsinaiset kalat kehittyivät vasta kirjassa 37. 50-senttinen matalikkokala *Tiktaalik* oli kehitelty räpylöistään jalantapaiset, niillä tallustellen se jätti **jalanjälkensä maalle.** Kirja 37, sivu 305. Särkijärven seutu sijaitsi täsmälleen päiväntasaajalla, joten täälläkin Tiktaalik lienee liikuskellut!

Seuraavan kirjan alkuosassa helle jatkuu ja eläimistö kasvattaa kokoaan. Sudenkorentokin lentotaiteelee 60-senttisillä siipiväleillään. Sitten sää alkaa viiletä. Havupuita tulee saniaisten tilalle. Kylmeneminen yltyy niin hurjaksi, että 95% vesi- ja 80% maaeläimistä kuolee. Tuo sukupuutto teki tilaa dinosaurusten valtakaudelle, joka päättyi 10-kilometrisen asteroidin iskuun kirjan 40 keski-aukeamalla. Lappajärven synnyttänyt vain 300-metrinen jytkäytti näitäkin seutuja jo sivulla 200.

Loikkaan tämän viimeisen kirjan sivulle 570. Silloin alkoi kymmenien toistuvien jääkausien aika, jota edelleenkin elämme, ja jonka viimeisimmän lämpimän väljakson lämpöhuipun ohitimme jo 5000 vuotta sitten. Jokainen niistä kymmenistä muokkasi maaperämme ja hioi kalliomme niin, ettei 2,6 miljoonan vuoden takaisia maisemia kukaan tunnista. Järvemme allaspainumassa lienee sijainnut aikaisempi ”Särkijärvi” kunakin lämpökautena, ja rantakalliomme siinä itseään peilailleet. Edellinen lämpökausi ajoittuu ajalle 130 000- 115 000 vuotta sitten, eli viimeisen kirjan viimeisen sivun riveille 13-16. Tuo kausi oli nelisen astetta nykyistä lämpöisempi. Grönlanninkin jäät sulivat pohjiaan myöten, siksi *Eem*-meren pinta nousi korkealle. Se valtasi Kyrös- ja Näsijärvien altaat,

mutta **Särkijärvemme edeltäjä** säilyi itsenäisenä! Elämä sen ympäristössä rehevöitsi kuin nyt Bielowichan kansallispuistossa Puolassa. Mutta sitten tuli 100 000-vuotinen hyinen talvi, *Veiksel*. Aluksi kaksi eteen, yksi taakse askelin. Lauhkeampina kausina mammutitkin täällä vierailivat. 20 000 v. sitten kylmyys huipentui. Särkijärven edeltäjän jäänpaksuus kasvoi miltei 3-kilometriseksi, ja maa sen alla painui 650 metriä, josta yhäkin kohoilee 5,5 mm/v. Kunnes lämpeneminen taas käynnistyi, ja järvemme jääpeite alkoi vauhdilla oheta. Mutta vielä se ei omaksi järvekseen kehittynyt. Jäätikön valtaiset sulamisvedet muodostivat ensin *Baltian jääjärven*, sitten *Yoldiameren*, joka muuttui *Ancylus*-järveksi. Josta Särkijärvi alkoi kuroutua **itsenäiseksi järvekseen** noin 9200 vuotta sitten. **Vetensä, kalansa ja muutkin veden asukkinsa** Särkijärvi peri *Ancylus*-järveltä. Nyt ”Suomi” on taas tuon piirrokseni kaltainen.

Eem'in tilalla on nyt *Ancylus*, ja pelkkiä sen lahtia ovat vielä niin Kyrösjärvi kuin Näsijärvin.

Maisema oli aluksi äärimmäisen karu. Pian kuitenkin ilmestyivät sammaleet ja varvut. **Koivukin** kotiutui vetäytyvän jäätikön reunamille, se olikin puiden ehdoton valtalaji ensimmäiset tuhat vuotta. **Mänty** pääsi vähitellen sen rinnalle ja ajoittain ohikin. 6000 vuotta sitten vallitsi koko jääkauden jälkeisen ajan lämpöisin kausi. Järvemme rannoilla viihtyivät myös tammets, jalavat, lehmukset... Lämpökautta riitti 2000 vuotta tännemmäskin, mutta sitten viileytyi. Vasta silloin rannoillemme ilmestyivät **kuuset**. Tuhat vuotta myöhemmin maisema alkoi muistuttaa nykyistä, eteläiset lajit olivat kadonneet. Maalla liikkuvista **jänikset** lienevät ehtineet ensiksi. Peuraeläimetkin seurailivat

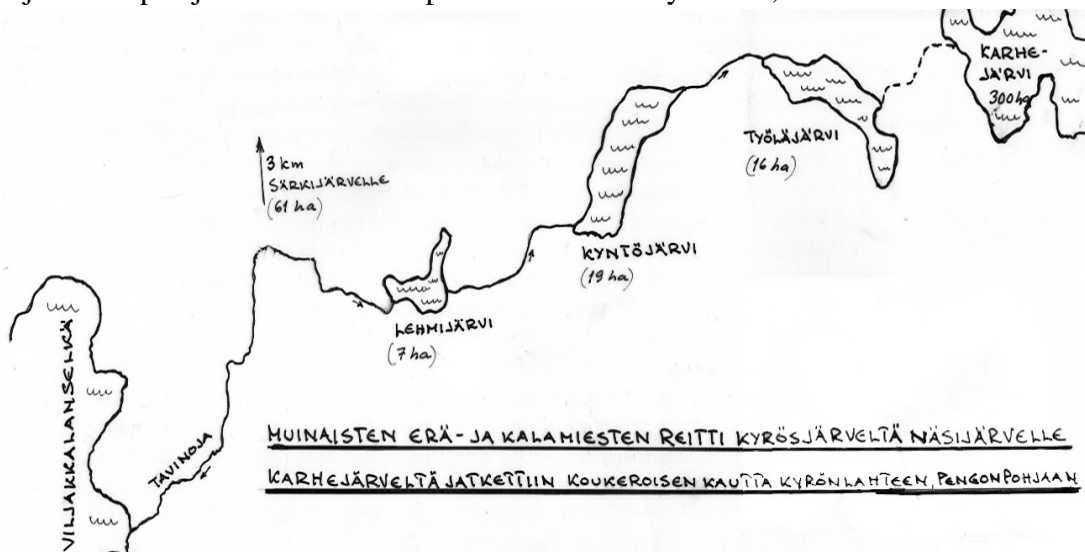
aivan jäätikön reunaa. Ruokaa oli yllin kyllin, ja aivan jäätikön reunassa hyönteisriesakin hellitti. Kyrösjärven rantamille ensimmäiset ihmiset kulkeutuivat 8000 vuotta sitten, ei vielä Särkijärven.

Pysyvän asutuksen muodostuminen viivästy vielä tuhansilla vuosilla. Parisentuhatta vuotta sitten Sipsiössä ja Röyhiöissä jo asuttiin, kai Luhalahdessakin. Vähä-Eskelin talon tienoilta on löytynyt sekä 1500 vuotta vanha hautuunmaa, että viikinkiaikaisia aseita, jolta ajalta Arasalon linnavuorikin.

Vanhin tuntemani kartta on vuoden 1650 tienoilla laadittu *Kyrön pitäjänkartta*. Luhalahti ja Sipsiö kolmine vesimylyineen näyttää vilkkaalta, mutta niiden yhteinen asukasmäärä oli vain 33 henkeä. Särkijärveä ja Nisunperää kartalla ei esiinny, alue oli vielä täyttä erämaata jonka halki on piirretty rajaviiva. Mutta miksi ihmeessä kolme aivan pikkuruista järveä tuon viivan alapuolella!?

Löysin selityksen historiakirjoista: Noiden järvien ja jokien kautta kulki hämeenkyröläisten erätie heidän Tarjanne- ja Vaskiveden rantamilla sijainneille viidelle erämaalleen. Tuota tietä he olivat kahdesti vuodessa kulkeneet jo monta sataa vuotta ennen printatun kartan laadintaa! Ja koska Särkijärven/Sipsiöjärven seutu oli Sipsiöläisten metsästysmaata, ei sinne ollut menemistä.

Löysin vuosilta 1747 ja 1799 olevista kartoistakin järvemme seudun, niissäkin esiintyivät nuo kolme pikkuruista järveä, vaan ei vieläkaan Särkijärveä. Sitten lykästi! Johan Tillbergin vuonna 1806 piirtämän *Ikaalisten ja Ruoveden Pitäjänkartan* alakulmasta löysin järvemme! Tarkkaan katsoen siitä voi tavalla

ihan nimenkin: *Särki järvi*

Tuon piirtäessään ja kirjoittaessaan Johan Tillberg siirsi Särkijärven esihistoriasta historiaan.

Kuvitteellisessa 40-kirjaisessa, 57,6 milj. kirjaimisessa historiategoksessani tuo teko tapahtuu kolmanneksi viimeisintä kirjainta kirjoitettaessa...

